
De Preekstoel
Herentals 30 juli 2024

Wat betekent het voor mij als ik zeg:
”Ik ben christelijk gelovig?”

Beste mensen,

Dank voor de uitnodiging om hier vanavond bij u te zijn.

Ik was verrast door de vraag en ik ben zeker onder de indruk van de organisatie die erin slaagt om elk jaar opnieuw in de zomer boeiende sprekers uit te nodigen die zich op gelovig vlak bloot willen geven. Hoe boeiend en hoe open ik hier voor u zal zijn, valt nog af te wachten.

Want het is inderdaad zo dat geloof een intieme aangelegenheid is geworden. We kunnen het wel nog innerlijk beleven, maar hebben er nog maar weinig woorden voor om er met elkaar over te spreken.

We kijken ook naar onszelf met de blik van de geseclariseerde samenleving. Het is toch wel wat raar en in sommige milieus zelfs ongepast of verdacht om als gelovige te spreken of tussen te komen. Laten we dus ons christelijk geloof maar als een innerlijke schat bij ons houden, zo denken we dan stilletjes.

Ik ben zoals de meesten van u opgegroeid in een andere tijd en Rooms-katholiek opgevoed, maar in zekere zin meer christelijk dan Rooms zoals dat toen in Vlaanderen was.

We leefden in een gemeente met zeer veel jonge gezinnen en de parochie stond eerder bekend als een progressieve en open gemeenschap.

Iedereen die ik kende – in de klas, in de jeugdbeweging, in de muziekschool – ging ook naar de kerk. Er was ook een bloeiende Jongerenkerk, die op zaterdagavond samenkwam voor een misviering als start van de uitgangsavond.

Zo gewoon en alledaags was het katholieke leven toen.

Hoe anders is dat vandaag?

Enkele weken geleden werd ik op een eerder mondaine receptie aangesproken door een oude bekende : ”Hi Mia, jij bent toch nog altijd gelovig, hé. Ja, ik bedoel echt gelovig gelovig. Jij gelooft in de schepping, in de verrijzenis, in het eeuwig leven, de onbevleete ontvangenis, is het niet?”

”Ja zeker”, wou ik zeggen, ”of dan toch in zekere zin. Ik bedoel: ik wil daar wel wat uitleg over geven, maar is dit hier nu wel de plaats daarvoor?”

Dat was eerder een flauw antwoord. Inderdaad de juiste woorden schoten mij niet zo te binnen. Aan iemand die oprecht nieuwsgierig is naar mijn geloof wil ik ook graag oprecht antwoorden, maar dan zonder te overrompelen, zonder onmiddellijk een onoverbrugbare afstand te scheppen. Ik voelde dat mijn gesprekspartner meer verwachtte dan enkele aloude formuleringen die krachteloos geworden zijn en mensen niet meer raken.

En dan stond ik voor de uitdaging om deze avond voor te bereiden. Ik heb geprobeerd voor u en maar ook voor mezelf om bevattelijk te formuleren wat ik geloof.

Als christenen hun geloof willen verklaren kunnen ze eenvoudig verwijzen naar de Apostolische Geloofsbelijdenis, die sinds de tweede eeuw probeerde te omschrijven en te omvatten wat het christelijk geloof is, met de incarnatie, de menswording van God in Jezus en de opvatting van God als Vader, Zoon en Heilige Geest. Dit credo *ik geloof* is door de eeuwen heen al door miljarden christenen in alle continenten beleden geweest.

Ja oké, maar wat betekent dat dan voor mij nu?

Hoe beleef ik deze geloofswaarheden en welke zin brengen ze in mijn leven.

Ik wil hier vanavond vertrekken vanuit mijn geloofservaringen. Het christelijk geloof brengt mij ervaringen van aanwezigheid, geborgenheid, zinvolheid, vrijheid en solidariteit.

■ **ervaring van aanwezigheid**

Mijn geloof vertrekt vanuit een sterk gevoel van aanwezigheid van een Levende God.

Het is vreemd om te zeggen in deze tijd, maar ik ga graag naar de mis. Ik kijk er telkens naar uit.

Het sacrament van de communie geeft me energie en levensvreugde.

Ik loop ook op reis graag binnen in een onbekende kerk.

Als ik dan de godslamp bij het tabernakel zie branden en ik zie een handvol biddende mensen, dan kom ik er thuis, waar ook ter wereld : in de Sint-Pauls Cathedral op de Fifth Avenue in New-York of ik een lemen kapel in de brousse in Afrika.

Dat is niet altijd zo geweest.

Ik had voor het eerst een sterke ervaring van die goddelijke aanwezigheid in de Trappistenabdij van Westmalle.

Meer dan kennisvergaring door lectuur en studie was het een intense stilte-ervaring in die abdij die me naar de kern van het Christendom voerde.

Ik was pas voor de eerste maal verkozen als parlamentslid en ik wilde even uit het helse politieke ritme stappen en dat versnipperde leven met de vele verschillende aandachtspunten en contacten.

Ik wilde alles verwerken in stilte. Daar in die abdij en op dat moment zijn mijn persoonlijke geloofsbeleving en mijn politiek engagement samengevloeid.

Het is zoals voormalig staatssecretaris Reginald Moreels het stelt: "Vanaf het moment dat je die politieke verantwoordelijkheid voelt, begin je ook opnieuw en dieper aan je spirituele zoektocht."

Ik was 35 jaar toen ik ten volle de rijkdom van het sacrament van de eucharistie beseftte. Pas wanneer je innerlijk leeg en vrij bent, kan je echt horen en beleven wat er in een eucharistie gebeurt. Dan hoor je al die versleten woorden als was het voor het eerst. Een abdij is natuurlijk een plaats van stilte en leegte, maar er heerst geen brutale verlatenheid. Er kan iets openbreken, de levende aanwezigheid van Christus.

Zo een sterke geloofservaring kon en kan ik ook nu niet negeren. Ik kan niet doen alsof ze er niet was, hoe het me soms ook verbaasd en hoe moeilijk het ook is om onder woorden te brengen.

Veel mensen hebben sterke geloofservaringen, maar slechts weinigen kunnen erover communiceren. Gelukkig hebben we het

kader van belijdenis en sacramenten, die de Kerk ons biedt, om onze geloofservaringen en die van de velen die ons voorgingen, een beeld en een uitdrukking te geven.

En ja, er zijn dichters en schrijvers en kunstenaars die hun geloof ook op een aanraakbare wijze kunnen vertalen. In ons taalgebied hadden we recent twee schrijvers, die niet langer konden zwijgen over hun plotse ervaring van de Goddelijke Aanwezigheid en er een literair pareltje van maakten : Kristine Hemmerechts en Christophe Vekeman.

Ja, ik geloof dus in God, als al-aanwezige Vader.

■ **ervaring van geborgenheid**

Er is de bekende levensvraag : ofwel is ons leven hier op aarde absurd ofwel is het een mysterie.

Ik kies graag de kant van het mysterie, wat niet wegneemt dat ik erg geboeid ben door de wetenschappelijke ontwikkelingen op het vlak van fysica en sterrenkunde, meer bepaald de merkwaardige zoektocht naar het ontstaan van ons universum.

U kent waarschijnlijk wel de beelden die de James Webb Telescoop onlangs kon maken van het prille begin van ons universum. We kunnen nu beelden zien van het heelal zoals het er meer dan 13 miljard jaar geleden uitzag, vlak na de oerknal. Het zijn de diepste opnames die ooit gemaakt zijn geweest van de kraamkliniek van het universum.

Aan de basis van de grote kosmologische omwenteling van de twintigste eeuw ligt het wetenschappelijk werk van een priester van bij ons, Georges Lemaître.

Waar voor Newton het heelal nog een statisch geheel was, in evenwicht gehouden door de wetten van de zwaartekracht, komt nu het inzicht dat het heelal dynamisch is, dat het voortdurend uitdijt.

Lemaître dacht daar op voort. Want wat uitdijt, moet ooit kleiner geweest zijn.

Het heelal is dus ooit begonnen vanuit een oeratoom. Het was *dag nul* waarop tijd en ruimte startten. Lemaître noemde het ook wel *de dag zonder gisteren*. Verder bouwend op deze bevindingen werd in 2013 door de ESA gemeten en berekend dat het heelal bij benadering 13,8 miljard jaar oud is, de ouderdom van de aarde zou 4,5 miljard jaar oud zijn.

Lemaître was ook priester, een op het eerste gezicht merkwaardige combinatie. Zeker in die tijd, toen veel mensen pakweg het Bijbelse scheppingsverhaal nog letterlijk namen.

Over de spanningsboog tussen geloof en wetenschap zei Lemaître dat hij twee wegen naar de waarheid bewandelt : *wetenschap en geloof*. Als we wetenschappelijk geïnteresseerd zijn en willen weten hoe alles wat ons omringt is ontstaan, dan zoeken we naar waarheid. En is zoeken naar waarheid dan niet God dienen?

Wetenschap geeft zekerheid.

Geloof geeft verlossing.

En die twee wegen hebben elkaar nooit in de weg gestaan, zegt Lemaître. Er is geen enkele reden om de Bijbel af te zweren, omdat we nu weten dat de schepping meer dan tien miljard jaar heeft geduurd, in plaats van zes dagen. Genesis leert ons enkel dat we elke zevende dag moeten besteden aan rust en aan gebed, op weg naar verlossing.

Wat ik geloof is dat er in het begin een scheppende kracht was en dat dit prachtig verwoord wordt door de eerste verzen van het Johannes-evangelie en dat dit bovendien voor mij niet in tegenspraak is met de recente wetenschappelijke ontwikkelingen.

Lezen de eerste verzen van Johannes 1, 1-5

In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God.

Het was in het begin bij God.

Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat.

In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen.

Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen.

Wat een krachtig Woord, een scheppend Woord, een leven gevend Woord : voordien was er niets, en dan begon alles.

We kunnen nog een stap verder gaan naar het eerste hoofdstuk van het Lukas-Evangelie (Lukas, 1, 38) waar Maria toestemt om moeder van de Allerhoogste te worden met de woorden:

Mij geschiede naar uw woord.

Opnieuw een leven-gevend Woord, het ene mysterie is niet groter dan het andere.

Als God geeft ons een universum scheidt, is hij ook in staat om ons een nieuw verbond te schenken in Zijn zoon Jezus.

Als het ontstaan van heel ons universum een machtig maar mysterieus gebeuren is, is het woord aan Maria dat evenzeer. Zij antwoordt heel eenvoudig beamend : *mij geschiede naar uw woord.*

Wij zijn dus geborgen in het universum in die onmetelijke tijd en ruimte, want wij zijn gewild en geschapen en wij hebben een tochtgenoot een God die onze Broeder is in Jezus op onze levensweg.

**Ja, ik geloof dus in God, Schepper van hemel en aarde.
En in Jezus Christus zijn enige zoon,
die ontvangen is van de Heilige Geest.**

■ **ervaring van zinvolheid**

Als ons leven gewild en geborgen is in Gods scheppende hand moet het ook zinvol zijn en gaat niets ervan verloren.

De apostelen en de eerste leerlingen waren overrompeld door het lege graf en de hernieuwde ontmoeting met de verrezen Jezus. Dat was een ervaring waar ze niet konden over zwijgen, ook al eindigde de getuigenis van de meesten van hen in de marteldood. Het is trouwens merkwaardig dat de vier evangelisten beschrijven hoe vrouwen de eerste getuigen waren van het lege graf, dit in een tijd dat de getuigenis van vrouwen niets waard was voor de rechtbanken.

Dat doet Christophe Vekeman besluiten dat de evangelisten *niet* gepoogd hebben om een onwaarschijnlijk ingebeeld verhaal toch geloofwaardigheid weer te geven, anders zouden ze de rol van eerste getuigen niet aan vrouwen toebedeeld hebben.

De evangelieteksten zijn geen gefantaseerd verhaal, maar een oprecht getuigenverslag.

Wat zou dan het eeuwig leven voor ons kunnen betekenen?

We weten het niet, maar als biddende mens, heb ik wel de ervaring dat er buiten mijn lichaam, mijn emoties en mijn verstand er nog een diepere kern van mijn persoonlijkheid is, wat we vroeger zo mooi onze *ziel* noemden.

Deze kern lijkt mij onverwoestbaar of onsterfelijk.

Ons lichaam is bij de dood letterlijk een overschot, een stoffelijk overschot van wie we zijn voor altijd.

Wie van aan u denkt bijna niet dagelijks aan dierbare overledenen?

Bij mij gaat er bijna geen dag voorbij of ik denk aan mijn overleden ouders, niet alleen als personen uit mijn vroeger leven, maar als aanwezigen van aan de overkant.

Op het gedachtenisprentje van mijn vader schreven we als kinderen volgende tekst:

De hemel, dat is zo ver, zo lang, zo voor altijd.

Kan die wel bestaan?

Luister, zei papa,

jullie begrijpen het verkeerd.

Probeer je eens in te beelden

dat de dimensie tijd niet meer bestaat,

geen gisteren, geen vandaag, geen morgen,

ook geen altijd en geen nooit.

Dat ook de dimensie ruimte is uitgeschakeld.

Er is geen hier en geen daar meer,

*geen ergens en geen nergens.
En, dat alle geloof, hoop en liefde
die je gedeeld en beleefd hebt,
is samengevloeid in één klein oneindig punt.
Zo zal de hemel zijn.*

Ik geloof dus dat alles wat we hier doen in geloof en liefde eeuwigheidswaarde heeft.

Ja, ik geloof in het eeuwig leven.

■ **ervaring van vrijheid en verlossing**

Onrecht dat je is aangedaan, iets dat pijn doet, niet fysiek, maar geestelijk, zijn kerven op je ziel, zoals ontrouw, valselijke beschuldiging, roddel, kwaadsprekerij, bedrog, uitsluiting.

Dit onrecht blijft nazinderen en kan ons soms helemaal verlammen.

We maken dat overal mee in menselijke relaties en overal waar mensen samenwerken.

Vaak wordt de politiek als een krabbenmand of een slangenkuil beschouwd, maar ik weet nu, dat dit ook zo is in de Kerk, in de geloofsgemeenschappen en in de parochies, Overal waar mensen samenleven en samenwerken wordt er *gemenst*.

Hoe moeten we daarmee omgaan?

We moeten onze pijn niet ontkennen en de fouten van anderen niet minimaliseren. We kunnen stap na stap de beweegreden van de ander proberen te zien : dodelijke afgunst of eigen ambitie,

een minderwaardigheidsgevoel, een gebrek aan warmte en liefde in het persoonlijk leven.

Niet toegeven aan wrok of wraak nemen, is al een heel belangrijke stap, liever afstand nemen en de tijd de tijd laten.

Jonge mensen hebben vaak iets aan het oosters geïnspireerd idee van Karma: wie kwaad doet kwaad tegenkomt. En alleen die gedachte is genoeg om niet terug te vechten.

Maar het Christendom gaat verder.

In het kerengebied Onze Vader staat centraal: "Vergeef ons onze schulden zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren."

Voor God is niets onvergeeflijk als we ons toekeren naar hem, ons onder zijn barmhartigheid plaatsen.

We blijven geliefd ondanks onze broosheid, kwetsbaarheid en zonden, dat is de kern van het Christendom. Christus heeft al onze zonden op zich genomen en blijft dit doen.

En Zijn barmhartigheid maakt ons vergevingsgezind, het is niet omgekeerd.

De grote voortrekkers van het Christendom waren de grootste zondaars.

Petrus die wanneer Jezus het meest steun nodig had, zijn Heer drie keer verloochent, hem totaal in de steek laat, wordt juist als rots voor de beginnende kerk uitgekozen.

En dan Paulus die in zijn heilige strijd voor het ware joodse geloof christenen vervolgd en laat terechtstellen, wordt de grootste verkondiger van de Blijde Boodschap die Jezus bracht.

Paus Franciscus stelt terecht: *geen heilige zonder verleden, geen zondaar zonder toekomst.*

Vergeven is niet alleen de ander bevrijden, maar ook vooral zichzelf.

Hoeveel mensen worstelen niet met spijt en schuldgevoel, kunnen wat lang geleden gebeurde niet loslaten, hun mentaal welzijn boet eraan in.

Iedereen heeft wel een duistere plek in zijn of haar hart, een klein graf, een rancune die blijft smeulen of een onrecht dat men niet te boven komt.

Door zichzelf te vergeven en zich te laten vergeven, komt er plaats voor een vrij en zorgeloos gemoed. We zijn dan bevrijd van wrok en kwaadheid en van spijt en schuld.

Dat is voor mij de betekenis van de verlossing die Jezus ons gebracht heeft.

Christenen kunnen vrije mensen zijn, zonder negatieve energie door de vergiffenis van de zonden, vrij van schuld en kwaad.

Ja, ik geloof in de vergiffenis van de zonde.

■ **ervaring van verbondenheid en solidariteit**

Vanuit christelijke perspectief zijn alle mensen zonder onderscheid kind van God. Alle mensen verdienen eenzelfde respect als onze broeders en zussen.

In onze geglobaliseerde wereld kunnen we niet anders dan de christelijke naastenliefde heel ruim en breed te denken.

De globalisering maakt ons immers duidelijk dat de wederzijdse verbondenheid nu niet meer beperkt kan worden tot één groep zoals onze familie, onze beroepsgroep of onze landgenoten.

Ieder van ons is nu deel van een universeel en kwetsbaar menselijk weefsel.

Kijk maar naar de pandemie die ons wereldwijd in de greep heeft gehouden of de klimaatdreiging die we op geen enkel plekje op de planeet niét meer voelen.

En bovenal en dat is de sprong die we nu moeten maken hoe universeel of inclusief kunnen we de menselijke waardigheid in realiteit laten gelden?

Hoever kan en moet onze naastenliefde reiken in de ruimte en in de tijd?

Als onze jongeren hippe kledij van het moment in de Primark kunnen kopen, hoe ernstig nemen we dan het verbod op slavernij of dwangarbeid?

Hoe ernstig nemen we het recht op leven voor eenieder als we elke dag te veel kunnen eten en drinken en er op hetzelfde moment niet ver weg maar onder onze duimklik en onder onze ogen mensen de hongerdood sterven?

Wie op het vlak van universele verbondenheid echt visionair is, is volgens mij paus Franciscus in zijn twee encyclieken : *Laudato Si* en *Fratelli Tutti*.

Vanuit het christelijk geloof worden we opgeroepen tot respect voor de schepping. De aarde is niet het erfdeel gekregen van onze grootouders, maar we hebben de aarde in bruikleen van onze kleinkinderen.

In *Fratelli Tutti* wordt onze lotsverbondenheid benadrukt.

De mensenrechten kunnen dus niet anders dan én universeel én inclusief zijn.

En dus hebben we nog heel wat werk op de plank.

De wereld moet samenwerken om zowel de uitdaging op het vlak van klimaat, als op het vlak van migratie en sociale rechtvaardigheid aan te pakken.

Onze maatschappelijke, politieke en individuele beslissingen moeten we voortaan niet meer toetsen aan ieder persoon afzonderlijk, maar ook aan het geheel van de wereldgemeenschap en aan de toekomst van de mensheid.

Onze naastenliefde moet onbegrensd en universeel worden om de aarde bewoonbaar te houden voor iedereen.

Ja ik geloof in de christelijke naastenliefde

■ Wat nu met onze Kerk?

Ik heb u nu een betekenis willen geven of eerder de betekenis die ik oprecht kan geven aan begrippen uit het credo als God, Vader en Schepper, de Vergiffenis van de zonden, de Verrijzenis.

Maar wat nu met de Kerk, dat instituut waarvan de Vlaamse samenleving zich ondertussen bevrijd heeft, maar waar wij als gelovigen soms nog ter verantwoording voor worden geroepen.

In het credo staat ook : "Ik geloof in de heilige katholieke Kerk." Ik wil wel geloven in de katholieke Kerk, maar ik betwijfel haar heiligheid op dit moment.

Ik maak altijd een onderscheid tussen de brede gelovige gemeenschap door de eeuwen heen en wereldwijd verbonden door dezelfde band in Christus enerzijds en anderzijds het instituut, de organisatie die de gemeenschap een kader wil geven, die sacramenten en rituelen aanreikt om die band met Christus uit te leggen, realiseerbaar te maken en ook vooral te vieren.

Maar de Kerk is mensenwerk en er loopt heel wat verkeerd, schandalig veel verkeerd, zoals dit *Godvergeten* jaar ons heeft getoond.

Ook toen de eerste grote misbruikcrisis in onze Kerk uitbrak in 2010 na de bekentenis van het misbruik door een bisschop was de maatschappelijke ontredde ring groot. Er volgde een stortvloed aan meldingen van slachtoffers die soms voor de eerste maal in hun leven getuigden van misbruik op jonge leeftijd door een priester of religieus.

Zoals vele burgers voelde ik afschuw, verdriet en onmacht.

We waren geschokt en beschaamd als gelovige.

Ik kreeg de kans om de woede en het verdriet om te zetten in concrete bijstand. Samen met andere competente en ervaren vrijwilligers staan we al 12 jaar in voor de opvang van slachtoffers. Toen ik aan mijn taak als vrijwilliger in het zorgteam begon, wist ik wat ons te wachten stond : het onthaal en het beluisteren van de slachtoffers, de aanmelding bij de bevoegde oversten, het bemiddelen, het begeleiden van het erkenningsgesprek en de spijtbetuiging. Het viel me zwaar. De confrontatie met het leed en de pijn van de concrete slachtoffers was ongemeen hard. Gedurende bijna twaalf jaar ontmoette ik persoonlijk 164 gebroken mensen, van Maaseik tot Diksmuide in mooie

herenhuizen en in gehuurde flats, in psychiatrische instellingen en gevangenissen. Nooit ben ik gewend geraakt aan de gruwelijke verhalen van kindermisbruik. Steeds opnieuw maakte ik mij klein, werd ik een en al oor, liet ik de wonde opengaan en luisterde ik naar levensverhalen die vooral overlevingsverhalen bleken te zijn. In dit engagement dacht ik aanvankelijk de kerk van Christus te moeten redden, maar ik ontmoette Christus in de minsten van de zijnen, de gekwetsten in lichaam en ziel.

Ook mijn kerkbeeld veranderde. Dat raakte beschadigd zoals bij zo velen. Ik voel verdriet, schaamte en onmacht. Hoe heeft dit kunnen gebeuren bij ons en op zoveel andere plekken waar katholieke instellingen werden uitgebouwd, van Australië tot Chili, in de Verenigde Staten en Canada, en in zoveel Europese landen? Waarom werd het leed dat kinderen en jongeren is aangedaan niet gezien en gehoord? Was het niet Jezus zelf die waarschuwde dat het beter is om met een molensteen in zee te worden geworpen dan om kleinen ten val te brengen (Lk. 17,2)?

Analyses van het kindermisbruik en de *cover-up* stellen dat het geen zaak is van alleen maar individuele ontsporingen; er zijn structureel dingen verkeerd gegroeid.

► Een eerste kwestie is het celibaat. Het kan een gave zijn en een bron van geestelijke vrijheid, maar kan ook beleefd worden als een menselijk tekort en als een te zware last om dragen. Worden priesters en religieuzen goed voorbereid op het celibaat, zeker in een tijd van seksuele vrijheid?

► Een tweede kwestie is de bestuursstructuur van de kerk, die bijna uitsluitend door mannen bepaald wordt, in een hiërarchische verhouding met weinig transparantie.

Het gevaar bestaat dat het een een wereldvreemde bubbel wordt, die ver af staat van de ervaringen van de gewone gelovigen. Vrouwen hebben er geen plaats, ouders en grootouders evenmin, terwijl de mensheid maar leven geeft omdat er mannen en vrouwen zijn, ouders en grootouders.

Er zijn dringende hervormingen nodig om de leefwereld van alle leerlingen van Jezus te laten doordringen tot in de top van de katholieke kerkstructuren. Daarmee wordt de macht die hoort bij leiding geven in balans gehouden, gecontroleerd, en transparant gemaakt.

Kortom, we hebben een diepgaande hervorming nodig met als doel om de Blijde Boodschap te laten klinken. De structuren en instituties zijn hieraan ondergeschikt.

Ondertussen blijf ik voortwerken in de brousse die mij in mijn tijd en op mijn plaats is toegewezen : het leed van de slachtoffers van misbruik binnen de Kerk in de ogen kijken en hopen dat de Kerk leert uit hun wonden en zo groeit naar een transparante en inclusieve kerkstructuur.

Hartelijk dank,

Mia De Schamphelaere